

1. Prve podatke o kulturno-povijesnim spomenicima na području tadašnje Gradiške pukovnije donosi Luka Ilić-Oriovčanin («Lovorike gradiškoga narodnoga graničarskoga puka» br. 8, Zagreb, 1874.).

Tom su prilikom naznačeni arheološki i povijesni lokaliteti na novogradiškom području. Tako se na 81. str. »Lovorika...« navodi:

Poviš Okučanah na desnoj obali potoka Slobostine nahode se u jednom vinogradu ostanci ogromne neke zgrade, sada pod imenom Vlasisav zvane, od koje nam ništa nije znano, osim da se nahodi opekah (cigla) sa natpisom LEG II i VII, za, tim rimskih novaca. God. 1812 nađeno je ovdje jedno rimsko božanstvo sa natpisom EQVEAS, koje je pukovnik Milutinović u Beč poslao. Domaće pako božanstvo (LAR) cipelu dugo, iz mramora napravljeno, ovdje nađeno pokloni paroh Doič pakračkom vladiki Hranislavu koji ga u peštanski muzej odpravi. Sve dokazi da je to rimska zgrada bila...»

2. Izvještaj dra A. Bauera o osnivanju muzejske zbirke u Novoj Gradiški (Arhiva zavičajnog muzeja. N. Gradiška, mapoteka, fasc. 61)

3. Muzejsku zbirku u prvim godinama djelovanja financira Narodni odbor Nova Gradiška (1953. god. 10 000 din, a 1954. i 1955. god. — 50 000 din.). Registriran je i posjet (od 5. svibnja do prosinca 1953. god. zbirku je obišlo 1825, a sljedeće godine 1527. posjetilaca).

4. Više podataka o zbirkama u dvorcu Cernik sadrži knjiga **Dvorac Cernik**, koju je napisao Aleksandar Kulmer, posljednji vlasnik dvorca. Knjiga je tiskana u tiskari M. Bauera u Novoj Gradiški 1932. god.

5. Podaci o postojanju muzejske zbirke u Novoj Gradiški objavljeni su u biltenu »Muzeji u Hrvatskoj«, Zagreb, 1957. god. i »Muzeji Jugoslavije«, Beograd, 1962. god.

6. Posredstvom dra Bauera, svoju pomoć u prikupljanju i osnivanju etnografske zbirke obećala je i prof. Zdenka Lehner. Pojedini su Novogradišćani bili angažirani na poslovima uređenja muzejske zbirke — Branko Čučković i Milan Ugrešić, članovi Narodnog odbora; prof. Ljerka Penavin tajnica Turističkog društva »Strmac«; novinar Milo Nardeli te Tomislav Petranović nastavnik likovnog odgoja, koji je izradio i likovno rješenje stalnog postava, odnosno zbirke starog oružja koja je prva otvorena za javnost.

7. Izvještaj Milana Ugrešića i Ljerke Penavin o osnivanju muzejske zbirke u dvorcu Cernik (Arhiva Z. muzeja, mapoteka fasc 61)

8. Mapoteka, fasc. 61.

9. Ova najstarija likovna kolonija u Slavoniji okuplja brojne likovne stvaraocce iz cijele zemlje. Zahvaljujući dugogodišnjem radu kolonije, obogaćen je i fundus Galerije »Kerdić«. Na osnovu tog materijala, prof. Vladimir Maleković izvršio je 1983. god. izbor za stalni postav galerije. Od 1984. god. Likovna kolonija »Strmac« ima saziv svake druge godine.

The development of museum activities in Nova Gradiška

V. Žugaj

The role and importance of ethnological, cultural and historical localities in the area that leans on Nova Gradiška were first pointed out by experts at the beginning of this century. The first museum in Nova Gradiška was founded in 1952 from the donation of the numismatic and arms collections of the Špišić family. Later other material for the museum was collected, but there were problems with the facilities and personnel. The collections had to be withdrawn from the exhibition and moved from one place to another until in 1973 they were finally housed in the former army headquarters. The museum then also acquired its first custodians — and archaeologist and a historian. In 1981 the first display arranged by the Department of the National Liberation Movement was opened for the public. In 1983 systematic work was begun on the ethnological collection, since the museum employed an ethnologist as well. The post of custodian at the Kerdić Gallery was taken by a painter in 1986, and so the Local Museum has now acquired the basic prerequisites for more extensive actions.

Obnova Gradskog muzeja Karlovac

Branka Šulc

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Primljeno: 23. 12. 1986.

Zamašnim projektom programiranja nove stalne postavke Gradski muzej Karlovca otpočinje i vlastiti preobrazbu koju označava i adaptacija muzejske zgrade i osmišljeno, metodološki jasno provođenje muzeološkog zahvata k novom muzeju.

Zahvaljujući udruženim sredstvima Karlovca i republike te izdavanju maksimalnih sredstava po SAS-u o revitalizaciji Karlovca, upravo su pri završetku obimni građevinski radovi na zgradi muzeja, povijesnoj građevini iz 17. i 18. st. Dugo očekivana i planirana obnova Muzeja, koji se po svom kompleksnom karakteru i materijalu ubraja u značajne muzejske institucije Hrvatske s dugom tradicijom (osnovan 1952. godine), postaje još jedno značajno kulturno središte karlovačke regije.

Aktivan muzej je uvijek »instrument za provođenje kulturne stra-

tegije«, a funkcioniranje karlovačkog Muzeja je godinama prioritetno pitanje koje ponovnim otvaranjem javnosti (početkom srpnja 1987. god.) ukazuje i na snažnu strukturalnu izmjenu u pogledu organizacije ili uspostave muzeja kao prezentanta identiteta grada i regije, konstituiranjem u tip tzv. integriranog muzeja kojem uostalom i suvremena muzeološka praksa i svjetska iskustva daju poseban naglasak.

Osobita je pažnja obraćena programiranju i planiranju budućeg muzejskog postava koje uključuje integriranje Muzeja u postojeću kulturnu praksu uz brojne promjene od građevinske preko nove organizacije rada, kadrovskih rješenja do nove edukativne uloge muzeja — i rješavanje vitalnih pratećih muzejskih zadataka. Suvremenom koncepcijom stalnog postava, funkcija muzeja je određivana i stvaranjem smislenog odnosa među predmetima u novoj idejnoj cjelini, dinamično postavljenoj nelinearnoj ekspoziciji. Programiranje, inače potreba muzejske djelatnosti, u našoj muzeološkoj praksi ipak još nedostatan funkcionira.

Zato je primjer karlovačkog Muzeja, koji je — zajedničkim-timskim radom svojih stručnjaka, angažiranjem arhitekta-dizajnera i stručnjaka iz Muzejskog dokumentacionog centra iz Zagreba do niza muzealaca iz muzeja i galerija grada Zagreba — jedan od rijetkih, pozitivnih, primjera naučnog i stručnog definiranja ciljeva i programiranja daljnjeg muzejskog rada, kojim se dakako, podiže i stručni standard samog muzejskog rada.

Rezultat takova pristupa treba biti ponajprije »efikasna poruka« o specifičnostima i vrijednostima regije u kojoj taj Muzej djeluje i stvaranje materijalnih i duhovnih vrijednosti u širi komunikacijski opticaj. Potpuni muzejski program ilustrira dinamiku društva i kulturnih tema na širokom planu od geologije, arheologije, kulturne povijesti i likovnih događanja do radničkog i NOB-a razdoblja te poslijeratne izgradnje, s paralelnim akcentiranjem uloge i mjesta čovjeka u korištenju i upotrebi predmeta. Kulturnu će baštinu Muzej uspostaviti ne samo rekonstrukcijom prošlosti već i živim iskustvom koje će se reflektirati u svojoj višestrukoj pedagoškoj funkciji. Potpuni muzejski program — s neophodnim interpoliranjem sadržaja unu-

tar ekonomskog, tehničkog, kulturnog i sociološkog razvoja, korištenjem audio-vizualnih sredstava u postavu, uspostavljanjem višenamjenske dvorane i izložbenog prostora, lapidarija i pratećih dijelova svakog suvremenog muzeja — ukazuje na novi zamah i veliku kvalitativnu promjenu u radu Muzeja.

Ambiciozna ekipa Gradskog muzeja Karlovca evidentno o budućnosti svoga Muzeja razmišlja na novi i svjež način a za očekivati je da o cjelokupnom projektu adaptacije i programiranja, po otvorenju u 1987. godini, održi i stručno savjetovanje za širi krug muzejskih radnika Republike.

ABSTRACT

Renovation of the City Museum in Karlovac

B. Šulc

The transformation of the City Museum in Karlovac (founded in 1952) was begun by an extensive project for programming a permanent display. A new concept of the museum is to be achieved by the adaption of the building, a historical 17th and 18th century edifice, and by a methodologically clear museological intervention.

The programming includes the integration of the Museum into the existing cultural practices and non-linear exposition. The cultural heritage will not be crated only by reconstructing the past, but also as a living experience to be reflected in its multiple pedagogical functions.

The opening of the new display is planned for July 1987.

Kratak pregled rada etnologa u Starom selu Kumrovec u periodu od 1979. do 1986. godine

Branka Šprem-Lovrić

»Spomen-park Kumrovec«, muzejska jedinica Staro selo Kumrovec,

Primljeno: 2. 12. 1986.

U prvim poslijeratnim godinama, kada je rodna kuća predsjednika Tita pretvorena u muzej, bilo je jasno da i neposrednu okolinu rodne kuće, jezgru naselja Kumrovec — sredinu iz koje je potekao velikan naše epohe Josip Broz Tito — treba kao povijesni ambijentalni prostor obuhvatiti mjerama zaštite i tako sačuvati za buduće generacije. Već

je 1953. godine prof. M. Gušić izradila prvo rješenje za Staro selo Kumrovec kao sastavni dio plana regije od Zelenjaka do Razvora, koji je uradio Urbanistički institut Hrvatske. Mnogo godina kasnije, točnije 1973. godine, prof. M. Gušić izradila je prijedlog o uređenju Starog sela Kumrovec, koji je u svibnju iste godine prihvaćen pod nazivom **Prijedlog za postavu i uređenje etnomuzeja Kumrovec**. Godine 1978/1979. načinjen je i projekt za nabavu potrebne dokumentacije koji je i verificirala Komisija za Staro selo.

Etnolozi zaposleni u radnoj jedinici Staro selo našli su se pred velikim i složenim zadatkom, ali zahvaljujući navedenom **Prijedlogu** prof. M. Gušić zadane su smjernice.

U prvim je mjesecima, iako bez potrebne dokumentacije — knjige ulaska, glavne knjige inventara etnografske zbirke i potrebnih skeda — te bez odgovarajućeg radnog prostora i preparatorske radionice, tekao svojim tokom rad na prikupljanju materijala za već predložene muzejske postave.

Svi akvirirani predmeti uneseni su u privremenu knjigu ulaska — bilježnicu formata A-4 — s najbitnijom karakteristikom identifikacije i stanja u kojem su ušli u muzejski posjed.

Odmah nakon unošenja u privremenu knjigu ulaska, pri samom akviriranju u muzejski posjed, predmet je preuzeo preparator — stolar, te ga temeljito uobičajenim postupcima očistio i priredio za prepariranje i konzerviranje, te ga spremio u privremeni depo. Prostor u kome je preparator isprva vršio dezinsekciju, prepariranje i konzerviranje akviriranih predmeta bio je neprikladan.

Sav taj posao obavljao se u ulaznom prostoru nekadašnjeg Trgovinskog poduzeća »Metka«, a u samom hodniku te zgrade bio je i prvi privremeni depo i prostorije za rad kustosa-etnologa.

Već iduće godine etnolozi su dobili svu potrebnu stručnu dokumentaciju (knjigu ulaska, glavna knjiga inventara etnografske zbirke, skede, knjigu za fototeku i dijateku), te je započeo rad na unošenju podataka iz privremene knjige u glavnu knjigu ulaska, knjigu inventara etnografske zbirke, kartoteku, a rad na tome se i dalje nastavlja.

U tom proteklom periodu iz plana otkupa i zaštite i investicije realizirani su otkupi i rekonstrukcija ili restauracija ukupno 37 objekata (gospodarskih i stambenih) u Starom selu. Upravo u tom periodu prvog petogodišnjeg plana muzejske radne jedinice Staro selo, etnolozi i ostali stručnjaci dobili su svoj radni prostor u restauriranom stambenom objektu neposredno uz rodnu kuću druga Tita. Pitanje preparatorske radionice i nadalje ostaje otvoreno tako da preparator i nadalje — iako je planom i programom rada predviđen, otkupljen i restauriran objekt za preparatorsku radionicu — radi u skučenom prostoru gospodarske zgrade koji je adaptiran za potrebe fotolaboratorija radne jedinice Staro selo. Tih su godina etnolozi izradili prijedloge za uređenje restauriranih objekata.

Scenarij za uređenje tih prostora, koje je verificirala Komisija za Staro selo, popraćeni su skicama izložbenog prostora i razmještaja eksponata u prostoru.

Tako danas posjetioci osim centralnog objekta Starog sela Kumrovec, rodne kuće druga Tita, mogu pogledati i druge etno-izložbe, primjerice **Zagorska svadba, Život mladog braćnog para, Prikaz života i gospodarstva zagorske obitelji, Lončarstvo, Vinarstvo, Od zrna do pogače, Kovačnica obitelji Broz, Način života i stanovanja kovačke obitelji, Kovački zanat** (istaknuto je potkivanje konja). Uskoro će posjetioci moći razgledati i stalne izložbe **Košarstvo kumrovečkog kraja, Izrada drvenih dječjih igračaka i pučkih svirala, Od konoplje do platna, te Glazbala i napjevi Hrvatskog zagorja**.

Posao etnologa realizacijom tih preostalih poslova neće zastati, već, naprotiv — s obzirom da se svih proteklih godina veoma mnogo radilo na terenu, na otkupima eksponata, potrebnih za postavljanje svake pojedine izložbe — sada preostaje temeljita obrada svakog pojedinog eksponata.

U tom razdoblju usprkos svim objektivnim nedaćama kojima je bio popraćen rad etnologa i preparatora — u muzejski je posjed akvirirano i uneseno u knjigu ulaska etnografske zbirke i preparatorski obrađeno 2475 predmeta ukupne vrijednosti 1.429.118 din. Ovdje je svakako potrebno istaknuti da je gotovo 90% otkupljenih eksponata snimljeno, te je fond fototeke Sta-